

بررسی سوء رفتار والدین با کودکان خود در مدارس ابتدایی دخترانه شهر تبریز

سیما کرمانشاهی * دکتر اصغر حمیدی ** ملیحه اسدالهی ***

خلاصه:

این پژوهش یک مطالعه توصیفی است و به منظور بررسی سوء رفتار والدین با کودکان خود، ۵۵۵ دانش آموز دختر مدارس ابتدایی ناحیه ۳ آموزش و پرورش شهر تبریز بطور تصادفی انتخاب و مورد بررسی قرار گرفت. اطلاعات مورد نیاز از طریق مصاحبه، تکمیل پرسشنامه مصاحبه‌ای با واحدهای مورد پژوهش، معلمان و مربیان بهداشت آنها و تکمیل برگه ثبت مشاهدات تنظیم و بررسی علانم ناشی از سوء رفتار در واحدهای مورد پژوهش جمع آوری شد.

نتایج حاصل از بررسی نشاده می‌دهد که آزار جسمی ۶۷/۷ (کم ۴۵/۸، متوسط و شدید ۲۱/۸) درصد، غفلت آموزشی ۷۳/۵ (کم ۵۱/۱، متوسط و شدید ۲۲/۴) درصد، غفلت جسمی ۷۲/۶ (کم ۳۸، متوسط و شدید ۳۴/۶) درصد، آزار روانی ۴۷/۶ (کم ۴۳/۲، متوسط و شدید ۵/۴) درصد و غفلت روانی در کل ۴۸/۳ درصد می‌باشد. در ضمن نتایج این بررسی بین بعضی از مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش و والدین آنها (تعداد خواهر و برادر، سن، شغل و میزان تحصیلات والدین) با انواع سوء رفتار والدین ارتباط معنی دار آماری را نشان دادند.

واژه‌های کلیدی: سوء رفتار، دختران سن مدرسه.

مقدمه:

و اجتماعی کودکان سوء رفتار^(۱) والدین است. امروزه سوء رفتار و بی توجهی^(۲) نسبت به کودکان بصورت یکی از شایعترین مشکلات دوران کودکی درآمده و اکثراً با مرگ و میر زیادی همراه است. بطوریکه گزارش سالانه یونیسف حاکی از آن است که هر روز در حدود سه کودک بر اثر خشونت یا بد رفتاری با آنها جان می‌سپارند. امروزه سوء رفتار و بی توجهی نسبت به کودک یکی از مشکلات عمده تقریباً تمامی کشورها اعم از فقیر یا غنی است. آمار سال ۱۹۹۰ نشان

سالهای اولیه زندگی مهمترین دوره تربیت و شکل پذیری شخصیت کودک می‌باشد. اکثر روانشناسان ثابت کرده اند که پیدایش کلیه اختلالات روانی در بزرگسالی از دوران کودکی سرچشمه گرفته است. به عبارت دیگر، تجربیات دوران کودکی است که آدمی را برای شکست عصبی و یا روانی آماده می‌سازد. یکی از عوامل مهم در بوجود آمدن اختلالات عاطفی، رفتاری

* عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

** عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان تبریز

*** کارشناس ارشد پرستاری کودکان

می دهد که ۲/۵ میلیون مورد بد رفتاری با کودک در ایالات متحده گزارش شده است که افزایش معادل ۴ درصد را نسبت به سال ۱۹۸۹ نشان می دهد. همچنین گزارشهای مربوط به کودک مظنون به سوء رفتار جسمی و جنسی در آمریکا در سال ۱۹۹۲ به ۲/۹ میلیون در سال افزایش یافته است. در زمینه میزان سوء رفتار با کودکان در ایران متأسفانه اطلاعات معتبر چندانی در دست نیست و علت آن اینست که هر نسل آنچه را بر سرش آمده بر سر نسل بعدی خود آورده و این وضع بصورت یک عادت و نوعی روش تربیتی پذیرفته شده است. از سوی دیگر مطالعات نشان داده اند که کودکان سن مدرسه با سابقه ای از بی توجهی، مشکل جدی در زمینه یادگیری و رفتاری دارند و نمرات و کارایی آنها بطور معنی داری پائین تر از کودکانی است که مورد بد رفتاری قرار نگرفتند.

بنابراین مسئله سوء رفتار نه فقط کودک بلکه خانواده و جامعه را نیز تحت تأثیر قرار می دهد از این رو کودکانی که مورد سوء رفتار یا غفلت واقع می شوند باید شناسایی و مورد حمایت قرار گیرند. لذا با توجه به موارد عنوان شده انگیزه ای برای پژوهشگر بوجود آمد که مطالعه ای را در این باره انجام دهد.

هدف این مطالعه تعیین سوء رفتار والدین با کودکان خود در مدارس ابتدایی دخترانه آموزش و پرورش شهر تبریز می باشد.

که مواردی از قبیل تعیین آزار جسمی، غفلت آموزشی غفلت جسمی، آزار روانی و غفلت روانی والدین نسبت به کودکان خود در مدارس ابتدایی مورد بررسی قرار گرفتند.

روش کار:

این مطالعه یک مطالعه توصیفی تحلیلی است که شامل جمع آوری و ارائه منظم داده است تا اینکه تصویر روشنی از یک واقعیت خاص را نشان دهد.

جامعه پژوهش در این مطالعه شامل کلیه دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی شاغل به تحصیل در مدارس شهر تبریز بودند. با توجه به اینکه تقسیم بندی نواحی چهارگانه آموزش و پرورش از نظر موقعیت اجتماعی، اقتصادی تفاوت چندانی نداشتند لذا ناحیه ۳ آموزش و پرورش شهر تبریز بطور تصادفی انتخاب و از کل مدارس آن ناحیه تعداد ۵ مدرسه بطور تصادفی انتخاب شدند و با کسب آمار کلی دانش آموزان پایه های اول تا پنجم و جمعیت هر پایه؛ نمونه گیری بطور تصادفی (در طول دو ماه مراجعه پژوهشگر در شیفتهای صبح و بعد از ظهر) بعمل آمد که نهایتاً تعداد ۵۵۵ دانش آموز مورد بررسی قرار گرفتند.

بعد از اینکه واحد های مورد پژوهش انتخاب گردیدند به منظور دستیابی به اهداف، اطلاعات مورد نیاز از طریق تکمیل پرسشنامه مصاحبه ای از واحدهای مورد پژوهش، معلمان و مربیان بهداشت و برگه ثبت مشاهدات بمنظور بررسی علایم ناشی از سوء رفتار در واحدهای مورد پژوهش، توسط پژوهشگر جمع آوری گردید.

برای تعیین میزان آزار جسمی، غفلت جسمی و آموزشی، ابتدا اطلاعات کیفی در مورد هر یک از شاخصهای مربوطه در پرسشنامه و برگه مشاهده کسب شده و با نمره گذاری بصورت اطلاعات رتبه ای درآورده شدند. سپس با توجه به مجموع نمرات حاصله به ترتیب «ندارد» به نمره صفر، «کم» به نمرات ۱-۴، «متوسط» به نمرات ۵-۸، «شدید» به نمرات ۹-۱۰ رده بندی گردیدند. با توجه به نتایج و پائین بودن میزان نمرات، رده «شدید» با رده «متوسط» ادغام شدند. جهت تعیین میزان آزار روانی، اطلاعات کیفی کسب شده از پرسشنامه نمره گذاری شده و با توجه به مجموع نمرات حاصله به نمرات صفر «ندارد»، نمرات ۱-۴ «کم» و نمرات ۵-۱۰ «متوسط و شدید» رتبه بندی گردیدند.

برای تعیین میزان غفلت روانی نیز پس از محاسبه مجموع نمرات بصورت « دارد » و « ندارد » رتبه بندی گردید و به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از روشهای آماری توصیفی و استنباطی استفاده شد.

نتیجه گیری و بحث:

در خصوص ویژگیهای فردی کودکان نتایج حاکی از آنست که ۴۸/۶ درصد واحدهای مورد پژوهش در گروه سنی ۹-۷ سال و در کلاس سوم (۲۳/۶ درصد) و رتبه فرزندی ۳-۱ (۶۷/۷ درصد) قرار داشتند. اکثریت والدین آنها (مادر با ۵۹/۲ درصد پدر با ۷۴/۱ درصد) بیش از چهل سال سن داشتند. شغل پدر اکثر واحدهای مورد پژوهش (۴۲/۹ درصد) کارگر و کشاورز، و ۷۷/۶ درصد از مادران آنها خانه‌دار بودند.

از نظر تحصیلات نیز پدر ۶۳/۳ درصد و مادر ۷۱ درصد بیسواد یا از تحصیلات ابتدایی برخوردار بوده‌اند. سایر یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ۱۱ درصد از واحدهای مورد پژوهش ۲-۱ دفعه در ماه از مدرسه غیبت داشتند که غیبت از مدرسه در ۱۱/۳ درصد موارد به علت امتناع والدین بوده است. ۱۸/۶ درصد از والدین نیز به دعوت اولیاء مدرسه پاسخ ندادند.

گایدین (۱۹۹۳) در این مورد می‌نویسد بطور متوسط اگر کودکان حداقل ۵ روز از ماه را غیبت داشته باشند و والدین او مطلع بوده ولی در رفع این مسئله سعی نکنند و یا پاسخ مثبت به دعوت معلمین و اولیاء مدرسه جهت رفع مشکلات تحصیلی و اخلاقی کودکان ندهند. این کودکان مورد غفلت آموزشی از طرف والدین قرار گرفته‌اند.

در زمینه غفلت بهداشتی و درمانی نیز یافته‌های بدست آمده حاکی از آنست که ۱۰/۵ درصد از واحدهای مورد پژوهش مشکل بهداشتی داشته‌اند. که مشکل بینایی (۷۲/۴ درصد) بیش از سایر مشکلات مشاهده شد و همچنین والدین پس از اطلاع از مشکلات

بهداشتی کودکانشان در ۵۳/۷ درصد اقدام به رفع مشکل ننموده‌اند. نتایج یافته‌ها در ارتباط با آزار جسمی نشان می‌دهد که میزان آزار جسمی در کل ۶۷/۶ درصد است که در اکثر واحدهای مورد پژوهش ۴۵/۸ درصد کم و ۲۱/۸ درصد مورد آزار متوسط و شدید قرار می‌گرفته‌اند. در ۱۷/۳ درصد واحدهای مورد پژوهش، شاخص‌های آزار مشاهده شده است که در این میان سوختگی با ۴۶/۹ درصد، بیش از سایر شاخص‌ها می‌باشد. طبق یافته‌های پژوهشی که در مورد اثرات تنبیه بدنی در بروز رفتارهای پرخطرانه بر روی دانش آموزان صورت گرفت مشخص شد که تنبیه بدنی هر قدر که باشد تأثیر نا مطلوبی بر روی رفتار کودکان دارد و باعث اختلال در آنها می‌شود.

در ۷۶ درصد موارد سوء رفتار کننده با کودک مادر بوده و ۸/۴ درصد هر دو والدین اعمال کننده سوء رفتار بوده‌اند. که احتمالاً بدلیل اینکه مادران در پرورش کودکان بار سنگین تری بر دوش دارند و وقت بیشتری را با آنها می‌گذارند سوء رفتار بیشتری اعمال می‌کنند. نتایج یافته‌ها در ارتباط با غفلت آموزشی حاکی از آنست که در کل، ۷۳/۵ درصد از کودکان مورد غفلت آموزشی قرار گرفته‌اند که ۵۱/۲ درصد به میزان کم و ۲۲/۴ درصد از موارد به میزان متوسط و شدید، بوده است.

بر اساس نتایج یافته‌ها در ارتباط با غفلت جسمی، میزان غفلت جسمی در کل واحدهای مورد پژوهش ۷۲/۶ درصد بود که ۳۸ درصد به میزان کم و ۳۴/۶ درصد به میزان متوسط و شدید از غفلت جسمی برخوردار شده بودند. بر اساس یافته‌های دومین بررسی ملی شیوع سوء رفتار در آمریکا سال ۱۹۹۲، اکثریت موارد، ۶۰ درصد مورد آزار و ۴۰ درصد مورد غفلت قرار گرفته بوده‌اند. آزار جسمی با اکثریت ۴۱ درصد بیش از سایر آزارها بوده و فراوانی غفلت جسمی نیز بیش از سایر غفلت‌ها بوده و غفلت آموزشی و روانی نیز

در رده های بعدی قرار داشتند. (جدول ۲) نتایج یافته های پژوهش در مورد آزار روانی حاکی از آنست که میزان آزار روانی والدین با کودکان در کل ۴۷/۶ درصد (۴۲/۲ درصد کم، ۵/۴ درصد متوسط و شدید) می باشد، در حالیکه مطالعات نشان داده که علت آشفته گیهای روانی و عاطفی کودک را باید در محیط خانواده جستجو کرد، کودکانی که در خانواده مورد تحقیر و بی احترامی قرار می گیرند، دچار احساس ناراحتی، بی اعتمادی، تزلزل روحی، تشویش و اضطراب دائمی می شوند.

یافته های مربوط به غفلت روانی نشان می دهد که غفلت روانی در ۴۸/۳ درصد از واحد های مورد پژوهش اعمال شده است. یافته های بررسی ملی شیوع بدرفتاری و غفلت در آمریکا نیز نشان داده که فراوانی غفلت روانی ۲/۲ درصد بوده است.

همچنین یافته های تحقیق نشان می دهد که بین سن مادر و بعضی از انواع سوء رفتار از جمله غفلت آموزشی و آزار روانی ارتباط معنی دار آماری وجود دارد که در مادران با گروه سنی بالاتر از ۴۰ سال بیش از سایر گروه های سنی است. و انواع سوء رفتار با میزان متوسط و شدید آزار جسمی (۲۵/۲ درصد)، غفلت آموزشی (۲۳/۷ درصد)، غفلت جسمی (۳۹/۸ درصد)، آزار روانی با میزان کم (۴۸/۳ درصد) و غفلت روانی (۵۰/۸ درصد) مربوط به مادران با گروه سنی بالاتر از ۴۱ سال است. بنظر می رسد که مادران جوانتر نسبت به کودکان خود توجه بیشتری دارند بین سن پدر نیز با انواع سوء رفتار نیز ارتباط معنی داری وجود دارد که در پدران ۵۱ سال به بالا شیوع بیشتری دارد.

همچنین یافته های پژوهش نشان می دهد که بین تحصیلات مادر و آزار جسمی و غفلت آموزشی و جسمی و روانی ارتباط معنی داری وجود دارد در مادران با تحصیلات پائین میزان آزار بیشتر از مادران با تحصیلات بالاست بطوریکه ۵۵٪ از مادران کم سواد

غفلت روانی در مورد کودکانشان دارند در حالیکه در مادران تحصیل کرده ۲۷٪ این نوع غفلت وجود دارد در مورد آزار جسمی نیز ۴۲/۵٪ از مادران تحصیل کرده آزار جسمی در مورد کودکانشان اعمال می کنند در حالیکه در مادران کم سواد ۲۸/۴٪ می باشد و ارتباط بین انواع سوء رفتار اعم از آزار جسمی، غفلت آموزشی، غفلت جسمی، آزار روانی و غفلت روانی با سایر متغیرها از قبیل تعداد خواهران و برادران، شغل و تحصیلات والدین نیز بررسی شد که ارتباط معنی داری بین آنها وجود دارد.

تحقیقات و مطالعاتی که در زمینه عوامل مؤثر بر ساختار ارتباط در خانواده انجام گرفته است حاکی از آنست که فاصله سنی والدین با فرزندان تأثیر بسزایی در ساخت منش کودکان باقی می گذارد. بطوریکه پدران و مادران جوان در رفتار خود با فرزندان آرامش بیشتری دارند در حالیکه والدین سالمند با عصبانیت بیشتری با فرزندان رفتار می کنند. و این مسأله می تواند در جدایی عاطفی والدین و کودک مؤثر باشد (۱) از سوی دیگر فقر، بیکاری، نداشتن مسکن ثابت، فقدان فرصتهای شغلی مناسب از عوامل مستعد کننده برای بدرفتاری والدین با کودکان است. (۱۸) بطوریکه بر اساس یافته های بررسی شیوع ملی بدرفتاری و غفلت در آمریکا کودکان در خانواده هایی که درآمد پائین داشتند بیش از ۷ برابر نسبت به کودکان با خانواده با درآمد بالا بدرفتاری را تجربه می کردند. زیرا بحرانهای مستعد نظیر بیکاری، عائله زیاد و عدم دسترس به منابع اقتصادی و اجتماعی را داشتند.

میزان تحصیلات پدر و مادر نیز در شیوه رفتار آنان با فرزندان تأثیر فراوانی دارد بطوریکه والدین تحصیل کرده رفتاری دوستانه تر و آزادانه تر با فرزندان خود دارند (۱) و از طرف دیگر برای موفقیت در امر بهداشت کودکان داشتن سواد شرایط لازم است که در این پژوهش مشخص شد که اغلب والدین دانش آموزان از نظر

جدول (۱): توزیع فراوانی مطلق و درصدی واحدهای مورد پژوهش بر حسب ارتباط بین سن مادر و انواع سوء رفتار

نتایج آزمون	جمع		۴۱+		۳۱-۴۰		کمتر از ۳۰		سن مادر بر حسب سال	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	انواع سوء رفتار	
$X^2 = ۸/۹۵$ $df=۶$ $p=۰/۱۷$	۳۲/۴	۱۸۰	۲۹/۸	۹۸	۳۹/۲	۵۸	۳۰/۸	۲۴	ندارد	
	۴۵/۸	۲۵۴	۴۵	۱۴۸	۴۶/۶	۶۹	۴۷/۴	۳۷	کم	
	۱۷/۷	۹۸	۲۰/۷	۶۸	۱۰/۸	۱۶	۱۸	۱۴	متوسط	
	۴/۱	۲۳	۴/۵	۱۵	۳/۴	۵	۳/۸	۳	شدید	
	۱۰۰	۵۵۵	۱۰۰	۳۲۹	۱۰۰	۱۴۸	۱۰۰	۷۸	جمع	
$X^2 = ۹/۵۳$ $df=۶$ $p=۰/۱۴$	۲۶/۵	۱۴۷	۲۲/۵	۷۴	۲۹	۴۳	۳۸/۵	۳۰	ندارد	
	۵۱/۲	۲۸۴	۵۳/۸	۱۷۷	۵۰/۷	۷۵	۴۱/۰	۳۲	کم	
	۱۸/۴	۱۰۳	۱۹/۴	۶۴	۱۶/۹	۲۵	۱۸	۱۴	متوسط	
	۳/۸	۲۱	۴/۳	۱۴	۳/۴	۵	۲/۵	۲	شدید	
	۱۰۰	۵۵۵	۱۰۰	۳۲۹	۱۰۰	۱۴۸	۱۰۰	۷۸	جمع	
$X^2 = ۱۸/۱۹$ $df=۶$ $p=۰/۰۰$	۲۷/۴	۱۵۲	۲۲/۵	۷۴	۳۶/۵	۵۴	۳۰/۸	۲۴	ندارد	
	۳۸	۲۱۱	۳۷/۷	۱۲۴	۳۷/۸	۵۶	۳۹/۷	۳۱	کم	
	۱۹/۱	۱۰۶	۲۰/۴	۶۷	۱۴/۹	۲۲	۲۱/۸	۱۷	متوسط	
	۱۵/۵	۸۶	۱۹/۴	۶۴	۱۰/۸	۱۶	۷/۷	۶	شدید	
	۱۰۰	۵۵۵	۱۰۰	۳۲۹	۱۰۰	۱۴۸	۱۰۰	۷۸	جمع	
$X^2 = ۱۲/۳۸$ $df=۴$ $p=۰/۰۱$	۵۱/۴	۲۸۵	۴۶/۸	۱۵۴	۵۸/۸	۸۷	۵۶/۴	۴۴	ندارد	
	۴۳/۲	۲۴۰	۴۸/۳	۱۵۹	۳۷/۱	۵۵	۳۳/۳	۲۶	کم	
	۵/۴	۳۰	۴/۹	۱۶	۴/۱	۶	۱۰/۳	۸	متوسط به بالا	
	۱۰۰	۵۵۵	۱۰۰	۳۴۹	۱۰۰	۱۴۸	۱۰۰	۷۸	جمع	
$X^2 = ۲/۲۴$ $df=۲$ $p=۰/۳$	۵۱/۷	۲۸۷	۴۹/۲	۱۶۲	۵۴	۸۰	۵۷/۷	۴۵	ندارد	
	۴۸/۳	۲۶۸	۵۰/۸	۱۶۷	۴۶	۶۸	۴۲/۳	۳۳	دارد	
	۱۰۰	۵۵۵	۱۰۰	۳۲۹	۱۰۰	۱۴۸	۱۰۰	۷۸	جمع	

جدول شماره (۲). توزیع فراوانی مطلق و درصدی واحدهای مورد پژوهش بر حسب ارتباط بین میزان تحصیلات مادر با انواع سوء رفتار.

نتایج آزمون	جمع		دبیرالم و بالاتر		پایه متوسط و متوسطه		پایه ابتدائی		میزان تحصیلات مادر	انواع سوء رفتار
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
$X^2 = 27/96$ $df = 6$ $p = 0/00$	۳۲/۵	۱۷۹	۴۲/۵	۴۳	۴۲/۴	۲۵	۲۸/۴	۱۱۱	ندارد	آزار جسمی
	۴۵/۷	۲۵۲	۵۰/۵	۵۱	۴۷/۴	۲۸	۴۴/۲	۱۳۷	کم	
	۱۷/۷	۹۸	۵/۰	۵	۱۰/۲	۶	۲۲/۲	۸۷	متوسط	
	۴	۲۲	۲/۰	۲	۰	۰	۵/۲	۲۰	شدید	
	۱۰۰	۵۵۱	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۰	۵۹	۱۰۰	۳۹۱	جمع	
$X^2 = 42/64$ $df = 6$ $p = 0/00$	۲۶/۵	۱۴۶	۴۶/۵	۴۷	۴۲/۴	۲۵	۱۸/۹	۷۴	ندارد	غفلت آموزشی
	۵۱/۴	۲۸۳	۴۲/۶	۴۳	۳۹	۲۳	۵۵/۵	۲۱۷	کم	
	۱۸/۳	۱۰۱	۷/۹	۸	۱۵/۲	۹	۲۱/۵	۸۴	متوسط	
	۳/۸	۲۱	۳/۰	۳	۳/۴	۲	۴	۱۶	شدید	
	۱۰۰	۵۵۱	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۰	۵۹	۱۰۰	۳۹۱	جمع	
$X^2 = 66/68$ $df = 6$ $p = 0/00$	۲۷/۴	۱۵۱	۵۰/۵	۵۱	۴۴	۲۶	۱۸/۹	۷۴	ندارد	غفلت جسمی
	۳۷/۹	۲۰۹	۳۴/۶	۳۵	۴۲/۴	۲۵	۳۸/۱	۱۴۹	کم	
	۱۹/۲	۱۰۶	۱۲/۹	۱۳	۸/۵	۵	۲۲/۵	۸۸	متوسط	
	۱۵/۴	۸۵	۲/۰	۲	۵/۱	۳	۲۰/۴	۸۰	شدید	
	۱۰۰	۵۵۱	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۰	۵۹	۱۰۰	۳۹۱	جمع	
$X^2 = 8/3$ $df = 4$ $p = 0/08$	۵۱/۵	۲۸۴	۶۲/۳	۶۳	۵۴/۲	۳۲	۴۸/۳	۱۸۹	ندارد	آزار روانی
	۴۳/۲	۲۳۸	۳۵/۷	۳۶	۴۲/۴	۲۵	۴۵/۳	۱۷۷	کم	
	۵/۳	۲۹	۳/۰	۲	۳/۴	۲	۶/۴	۲۵	متوسط به بالا	
	۱۰۰	۵۵۱	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۰	۵۹	۱۰۰	۳۹۱	جمع	
$X^2 = 26/17$ $df = 2$ $p = 0/00$	۵۱/۷	۲۸۵	۷۲/۳	۷۳	۶۱	۳۶	۴۵	۱۷۶	ندارد	غفلت روانی
	۴۸/۳	۲۶۶	۲۷/۷	۲۸	۳۹	۲۳	۵۵	۲۵۱	دارد	
	۱۰۰	۵۵۱	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۰	۵۹	۱۰۰	۳۹۱	جمع	

- روانشناسی رشد. تهران: نشر بنیاد، ۱۳۷۲.
- ۲- پریسا، شهلا، سوء رفتار و غفلت از کودکان در آمریکا و راهنمای درمانی و تشخیص در جامعه پزشکی فصلنامه پرستاری علوم پزشکی ایران شماره ۷، ۱۳۷۲.
- ۳- تقوی، پروانه. بررسی تأثیر تنبیه بدنی والدین بر بروز برخی از رفتارهای پرخاشگرانه در کودکان ۱۱ - ۷ ساله مدرسه رو در محیط مدرسه های دولتی شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده پرستاری و مامائی ایران ۱۳۶۸.
- ۴- کاپلان، هارولد و سادوک، بنیامین. خلاصه روانپزشکی. ترجمه نصرت ا... پورافکاری. جلد ۴. تبریز: مؤسسه تحقیقاتی و انتشارات ۱۳۷۲.
- ۵- گرانٹ بی جیمز - وضعیت کودکان جهان ۱۹۹۴ ترجمه مجیدی. ف. تهران صندوق کودکان سازمان ملل متحد، یونیسف ۱۳۷۳.
- ۶- فرمینی فراهانی، محمد تقی. بررسی رابطه ساخت خانواده با رفتارهای پرخاشگرانه دانش آموزان پسر در مدارس ابتدایی شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی شخصیت. دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۶۵.
- ۷- صندوق کودکان (یونیسف) وزارت آموزش و پرورش معاونت پرورشی، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی: تهران ۱۳۷۳.
- 8 - Arton Micheal, " spotlight on children (What can Nurses Do about child abuse " Nursing Times Noremboer 27) , 1985 , PP:58-60
- 9 - Bottom , W . B; " The sociallogical phonomenon of chid abuse Aly and sic 1977 April , Vol 14 No 12 PP - 215 -22.
- 10 - Bourne Richard and worker " When you suspct chidabuse " patient care , february 15 , 1993 .
- 11 - Bruker janet M. Battered chid syndrom educating the pediatric nurse ". journal of تحصیلات در سطح پائینی بودند لذا با توجه به ارتباط بین میزان تحصیلات و انواع سوء رفتار توجه مسئولان آموزشی و پرورشی جلب می گردد که با مسأله سواد آموزی با جدیت بیشتری برخورد کنند، بنابراین از آنجا که بسیاری از اختلالات رفتاری ناشی از نحوه ارتباط والدین با کودکان است لذا نخست باید محیط منزل را سالم ساخت و به پدر و مادر درس والدینی و اصول صحیح رفتار با کودک را آموزش داد. (۸) همچنین از طریق رسانه های گروهی و بخصوص رادیو و تلویزیون و ایجاد همکاری دوستانه و صمیمی تر بین انجمن اولیاء و مربیان و مسئولین امور تربیتی و والدین آموزش های لازم را در مورد حقوق کودک و روشهای صحیح تربیتی به والدین ارائه داد. از سوی دیگر از آنجا که اکثریت قریب به اتفاق مردم جامعه ما گرایشات مذهبی دارند می توان از طریق مساجد و نمازهای جمعه، و با بکارگیری از روایات و الگوها و أسوه های مقدس که تأثیر بسزایی در مردم دارند در جهت افزایش میزان آگاهی عموم تغییرات مؤثری در ساختارهای ارتباط در خانواده ایجاد نمود و رفتارهای نامناسب و نامطلوب را از بین برد.
- بهر حال اگر این اطمینان وجود نداشت که سوء رفتار با کودکان فاجعه ای قابل پیشگیری است، آمار و ارقام موجود در این زمینه می توانست برای کسانی که در این ارتباط مطالعه و فعالیت می کنند بسیار دردناک و ناامید کننده باشد. ولی می توان امیدوار بود که با بهره گیری از مشاوران خانوادگی، مراقبین بهداشت عمومی، پرستاران و حتی افراد معمولی که در این زمینه تعلیم دیده اند می توان کودکانی را که در معرض خشونت قرار دارند از خطر رهایی داد و محیط خانواده را مورد حمایت قرار داد و از وقوع حوادث ناگوار پیشگیری کرد.
- کتابنامه:
- ۱- احدی، حسن، بنی جمال، شکوه السادات.

- pediatric Nursing .1991 / vol 6 .
- 12 - U.S . Department of health and Human services , National center on child abuse and neglect ; child Maltreatment 1992 . Washington DC. us Gprinting office 1994.
- 13 - Gaudin James , Child neglect . A Guide for intervention . U.S Department , westover consultants inc . Aprill 1993.
- 14 - Livingstone Richard . M.D . and etal " Predicators of self Reported psychopathology in children abused Repeatedly by a parent " . JAM Acad child Adollent - Psychiatry . Vol 32 No 5 . september 1993.
- 15 - Kelly Devlin Bridgtta and Ellen Reyhold " child abuse How to recognize it . How to intervontion " . AJN. Mach 1996 Vol 94 No3
- 16- Nelson . Waldo E. and Behrman , Richard and ranghan, victor , Textbook of pediatrics 14th Ed. Philadelphia . W.B. Saunders Co . 1990.
- 17 - Polansky N.A etal ., Damaged Parents . Chicage ; university of chicago Press , 1987 ,P.15
- 18 - Olds , sally ; Landon , marcia ; Ladewing particia . Maternal newborn. hursing 4 ed . Addison weslesy publishing co , 1992.
- 19 - Sedlak , A. National in cidence and preval ence of child abuse and Neglect : 1998 - Revised Report , 1991 , No 5.P.3.
- 20 - Waley , Lucille F,; and wong , Donnal . Nursing care of infants and children . Forth Edition . St louise : the Cir . Mosby Co , 1991.
- 21- U.S. Department of health and Human services , Child abuse and neglect : a shared community concern , us Government printing office , 1993.